

ทุนทางวัฒนธรรมกับการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนบ้านนาอ้อ ตำบลนาอ้อ อำเภอเมือง จังหวัดเลย

Cultural Capital and Development of Creative Tourism Management of Ban Na Or Community, Na Or Sub-district, Mueang District, Loei Province.

(Received: March 7,2026 ; Revised: March 12,2026 ; Accepted: March 17,2026)

โรจน์นัท ทรวงอยู่¹

Rojjanant Songyoo¹

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนบ้านนาอ้อ ตำบลนาอ้อ อำเภอเมือง จังหวัดเลยที่สามารถเป็นแนวทางในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจที่เก็บรวบรวมข้อมูลจากสื่อ สิ่งพิมพ์ เอกสาร และงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนพื้นฐานของการจัดการโดยชุมชนที่ถูกผลิตออกมาจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ชุมชน และภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับชุมชนบ้านนาอ้อ และเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างผ่านการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง ซึ่งผู้วิจัยใช้ดุลยพินิจและความรู้ความเชี่ยวชาญในการเลือกกลุ่มตัวอย่างที่มีคุณสมบัติตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยโดยเฉพาะเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกที่มีคุณภาพสูง ด้วยการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายเชิงลึกและการสังเกตแบบมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชนที่จัดรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์สำหรับนักท่องเที่ยว วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

จากการศึกษา พบว่า ชุมชนบ้านนาอ้อ ตำบลนาอ้อ อำเภอเมือง จังหวัดเลยมีทุนทางวัฒนธรรมที่มีความหลากหลาย เช่น ภาษาเลยไทลื้อ ประเพณีฮีตสิบสอง การทอผ้าไทลื้อ การแกะสลัก สถาปัตยกรรมท้องถิ่น (บ้านโบราณ) เทศกาลบุญข้าวจีเดือน 3 และภูมิปัญญาวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว มีวิถีชีวิตที่มีสมรรถนะ เรียบง่าย และมีน้ำใจ ซึ่งถือว่าเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีความเป็นอัตลักษณ์และโดดเด่น ในการสร้างความทรงจำที่น่าประทับใจให้แก่นักท่องเที่ยว จากผลการวิจัยทุนทางวัฒนธรรมที่หลากหลายและมีเอกลักษณ์ของชุมชนบ้านนาอ้อสามารถนำมาจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้อย่างมีศักยภาพ

คำสำคัญ: ทุนทางวัฒนธรรม, การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์, ชุมชนบ้านนาอ้อ

Abstract

This research aims to examine the cultural capital of Ban Na Or community, Na Or Sub-district, Mueang District, Loei Province, that can be direction to the management of creative tourism. The study employs a survey research approach, collecting data from media sources, publications, documents, and previous studies related to creative tourism based on community-based management produced by government agencies, the private sector, the community, and other stakeholders associated with Ban Na Or Community and data were also collected from selected participants through purposive sampling, in which the researcher exercised judgment and professional expertise to select informants whose characteristics were closely aligned with the research objectives, in order to obtain high-quality, in-depth information. The methods of data collection included in-depth interviews with target groups and participant observation of community activities designed as creative tourism experiences for visitors.

The findings indicate that Ban Na Or Community possesses a wide range of cultural capital, including the Loei Tai Lue language, the Heet Sib Song (Twelve-Month Traditions), Tai Lue textile weaving, wood carving, local architecture (traditional houses), the Bun Khao Jee Festival in the third lunar month, and a distinctive cultural-ecological landscape. The community's way of life is characterized by competence,

¹ งานศึกษาทั่วไป มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี

simplicity, and hospitality, which together constitute tourism resources with strong identity and distinctiveness, capable of creating memorable experiences for tourists. The results further suggest that the diverse and unique cultural capital of Ban Na Or Community has strong potential for the development of creative tourism activities.

Keywords: Cultural capital, Creative tourism, Na-O Community

บทนำ

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาและการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศไทยในภาพรวม เห็นได้จากรัฐบาลได้มีนโยบายให้ภาคการท่องเที่ยวเป็นกลไกที่สำคัญที่สุดในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ และได้ประกาศวิสัยทัศน์ IGNITE TOURISM THAILAND เพื่อมุ่งผลักดันประเทศไทยสู่เป้าหมายการเป็น Tourism Hub ที่สำคัญของโลกรายงานของสภาเศรษฐกิจโลก (World Economic Forum: WEF) ประจำปี พ.ศ. 2567 ให้ความสำคัญกับประเด็นการฟื้นตัวของภาคการท่องเที่ยวภายหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ซึ่งยังคงเผชิญข้อจำกัดด้านเงื่อนไขและการบริหารจัดการการท่องเที่ยว รวมถึงผลกระทบทางสังคมและสิ่งแวดล้อม ด้วยเหตุนี้ WEF จึงได้ปรับปรุงวิธีการจัดอันดับดัชนีด้านการเดินทางและการท่องเที่ยวให้มีความครอบคลุมและเฉพาะเจาะจงมากขึ้น เพื่อให้ตัวชี้วัดมีความเหมาะสมและสามารถเปรียบเทียบได้ในทุกประเทศ จากผลการจัดอันดับดังกล่าว พบว่าภาพรวมดัชนีการพัฒนาการเดินทางและการท่องเที่ยวของประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ 47 จาก 119 ประเทศทั่วโลก และอยู่ในอันดับที่ 4 จาก 8 ประเทศในกลุ่มอาเซียน รองจากประเทศสิงคโปร์ อินโดนีเซีย และมาเลเซีย โดยพิจารณาจาก 5 มิติ ได้แก่ (1) สภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวย (2) นโยบายและเงื่อนไขด้านการเดินทางและการท่องเที่ยว (3) โครงสร้างพื้นฐานและการบริการ (4) ทรัพยากรด้านการเดินทางและการท่องเที่ยว และ (5) ความยั่งยืนด้านการเดินทางและการท่องเที่ยว (กองยุทธศาสตร์ และประสานการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขัน สำนักงานสภา

พัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2567) ขณะเดียวกัน สถิติของกองเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและกีฬาในปี พ.ศ. 2566 ระบุว่า ภาคการท่องเที่ยวของประเทศไทยในช่วงเดือนมกราคมถึงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2566 มีการขยายตัวอย่างต่อเนื่องทั้งในด้านจำนวนนักท่องเที่ยวและรายได้จากการท่องเที่ยว โดยจำนวนนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติขยายตัวร้อยละ 154.40 และนักท่องเที่ยวชาวไทยขยายตัวร้อยละ 22.59 เมื่อเทียบกับช่วงเวลาเดียวกันของปีก่อนหน้า ขณะที่รายได้จากนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติและชาวไทยขยายตัวร้อยละ 165.72 และร้อยละ 19.81 ตามลำดับ ส่งผลให้รายได้รวมจากการท่องเที่ยวมีมูลค่า 2.13 ล้านล้านบาท หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 78.45 จากช่วงเวลาเดียวกันของปีก่อน¹

การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์โดยชุมชนเป็นกิจกรรมที่สัมพันธ์กับประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม วิถีชีวิต และเอกลักษณ์ของชุมชน โดยเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวหรือผู้มาเยือนเข้ามามีส่วนร่วมกับเจ้าของพื้นที่ในการสร้างประสบการณ์ทางวัฒนธรรมที่มีลักษณะเฉพาะของชุมชนจนเกิดความเข้าใจเอกลักษณ์นั้นอย่างลึกซึ้งและเกิดความประทับใจในชุมชนที่ได้ท่องเที่ยว² ในขณะที่เจ้าของพื้นที่หรือผู้จัดกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้เห็นคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรม ได้รับการจ้างงาน มีรายได้เสริม ได้สร้างทุนทางสังคม ได้พัฒนาความสามารถในการทำงาน และสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับชุมชน ผ่านการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ตามหลักการพัฒนาที่ยั่งยืน^{3,4,5} การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ถูกนำมาเป็นเครื่องมือในการเชื่อมโยงกับคนในสังคมเดียวกันและต่างสังคม ช่วยรักษาไว้ซึ่งเอกลักษณ์ทางวิถีชีวิต

วัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่นและเป็นกลไกนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน⁶

จังหวัดเลยมีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สวยงามและเป็นเอกลักษณ์ เช่น ภูเรือ ภูกระดึง มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตที่โดดเด่น เช่น ถนนคนเดินเชียงคาน ภูเรือ ภูกระดึง และชุมชนในจังหวัดเลยให้ความสำคัญกับการพัฒนาตนเองและพร้อมที่จะเรียนรู้และนำเสนอเรื่องราวของตนเองแก่นักท่องเที่ยว โดยจังหวัดเลยเป็นพื้นที่นำร่องเพื่อการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในยุคบุกเบิกตั้งแต่ช่วงกลางทศวรรษ 2550 โดยมีการใช้เอกลักษณ์ทางภูมิศาสตร์ สถาปัตยกรรม เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของท้องถิ่นในการสร้างสรรค์การท่องเที่ยว และมีทุนทางวัฒนธรรมที่โดดเด่น และพัฒนาไปสู่รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เช่น การจัดกิจกรรมเรียนรู้วิถีชีวิต การพัฒนาที่พักแบบโฮมสเตย์ การสร้างเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และยกระดับพื้นที่ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาทางวัฒนธรรมของชุมชนบ้านนาอ้อ และการนำทุนทางวัฒนธรรมดังกล่าวมาประยุกต์ใช้ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานวัฒนธรรมให้เกิดความยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนบ้านนาอ้อ ตำบลนาอ้อ อำเภอเมือง จังหวัดเลยที่สามารถนำมาเป็นแนวทางในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

วิธีการวิจัย

การศึกษาวินิจฉัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ซึ่งถูกเก็บรวบรวมมาแล้วโดยบุคคลอื่นหรือหน่วยงานอื่น

เช่น สื่อ สิ่งพิมพ์ เอกสาร และงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนพื้นฐานของการจัดการโดยชุมชนที่ถูกผลิตออกมาจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ชุมชน และภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับชุมชนบ้านนาอ้อ ตำบลนาอ้อ อำเภอเมือง จังหวัดเลย และเก็บข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ซึ่งข้อมูลดิบที่ได้จากการเก็บรวบรวมโดยตรงจากกลุ่มตัวอย่างผ่านการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งผู้วิจัยใช้ดุลยพินิจและความรู้ความเชี่ยวชาญในการเลือกกลุ่มเป้าหมายที่มีคุณสมบัติตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยโดยเฉพาะ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกที่มีคุณภาพสูง จำนวน 10 คน ประกอบด้วย (1) กลุ่มและแกนนำชุมชนที่มีบทบาทในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จำนวน 1 คน (2) ผู้รู้ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้ถ่ายทอดเรื่องราวชุมชนที่เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในระดับพื้นที่ จำนวน 2 คน (3) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีบทบาทในการหนุนเสริมสนับสนุนการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จำนวน 1 คน (4) หน่วยงานรัฐที่เข้ามามีบทบาทในการพัฒนาศักยภาพชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (กรมพัฒนาชุมชน (พช.) หรือสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) หรือสำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) จังหวัด จำนวน 3 คน (5) ตัวแทนภาคประชาสังคม จังหวัดเลย ที่มีบทบาทขับเคลื่อนการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในระดับพื้นที่ จำนวน 1 คน และ (6) นักท่องเที่ยวที่มีประสบการณ์เข้ามาสัมผัสกับรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ชุมชนบ้านนาอ้อ ตำบลนาอ้อ อำเภอเมือง จังหวัดเลย จำนวน 2 คน ซึ่งเป็นชุมชนมีทุนทางวัฒนธรรมการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกผ่านแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) ที่ผสมผสานระหว่างแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างที่มีการถามคำถามที่เตรียมไว้ล่วงหน้า กับแบบสัมภาษณ์แบบไม่มี

โครงสร้างที่เป็นคำถามปลายเปิดแบบยืดหยุ่น เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกโดยประเด็นคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์มีความสัมพันธ์กับคำถามหลักในการศึกษาวิจัยและกรอบแนวคิดหลักที่ใช้ในการศึกษา เพื่อที่จะสามารถเข้าถึงข้อมูลที่สามารถนำมาใช้ในการตอบคำถามการวิจัยและบรรลุวัตถุประสงค์ในการศึกษาทั้งนี้ การสัมภาษณ์ในแต่ละครั้งขึ้นอยู่กับสถานการณ์และคุณลักษณะของผู้ให้ข้อมูล และใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชนที่จัดรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์สำหรับนักท่องเที่ยวโดยจะเข้าไปสัมผัสและใช้ชีวิตในชุมชนบ้านนาอ้อ ตำบลนาอ้อ อำเภอเมือง จังหวัดเลย ซึ่งเป็นพื้นที่หลักในการศึกษาครั้งนี้ เพื่อที่จะได้มีโอกาสไปสัมผัสกับลักษณะการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของชุมชน โดยผู้วิจัยจะใช้การสนทนาแบบไม่เป็นทางการประกอบการสังเกตการณ์ในขณะที่เข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน เพื่อที่จะเข้าถึงข้อมูลและเข้าใจวิถีวัฒนธรรมของชุมชนที่ถูกนำมาเปลี่ยนแปลง และปรับใช้ในฐานะทรัพยากรทางวัฒนธรรม ซึ่งในชุมชนเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้ มีบริการบ้านพักโฮมสเตย์สำหรับนักท่องเที่ยว และมีการออกแบบกิจกรรมตามฐานการเรียนรู้ต่าง ๆ สำหรับนักท่องเที่ยวด้วย หลังจากนั้น ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลมาตรวจสอบ จำแนกข้อมูลด้วยรูปแบบ triangular เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือของข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา และเขียนรายงานวิจัยเชิงพรรณนาแบบวิเคราะห์จัดการ

จริยธรรมงานวิจัย

ผู้วิจัยได้ทำการพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่างตาม Belmont Report โดยการแนะนำตัว ชี้แจงในการเข้าร่วมวิจัยให้กลุ่มตัวอย่างได้รับทราบถึงวัตถุประสงค์และขั้นตอนการวิจัย พร้อมทั้งลงนามยินยอมและให้ความร่วมมือในการรวบรวมข้อมูล ชี้แจงสิทธิ์ที่กลุ่มตัวอย่างสามารถเข้าร่วมการวิจัยหรือสามารถปฏิเสธที่จะไม่เข้าร่วมการวิจัยในครั้งนี้ได้ โดยไม่มีผลต่อการให้บริการใดๆ ที่จะได้รับสำหรับข้อมูลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้จะไม่มีการ

เปิดเผยให้เกิดความเสียหายแก่กลุ่มตัวอย่าง การนำเสนอผลการวิจัยเป็นแบบภาพรวมและใช้ประโยชน์ในการศึกษาเท่านั้น

ผลการวิจัย

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยศึกษาจากสื่อสิ่งพิมพ์ เอกสาร และงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์ และสังเกตการณ์ของผู้วิจัย สามารถสรุปทฤษฎีวัฒนธรรมของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนบ้านนาอ้อได้ ดังนี้

1. วิถีชีวิต คนในชุมชนบ้านนาอ้อ ตำบลนาอ้อ อำเภอเมือง จังหวัดเลยส่วนใหญ่เป็นคนสมถะเรียบง่าย ประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรม คือ การทำนา ทำไร่มันสำปะหลังและอ้อย ทำสวนยางพารา บ้างก็รับจ้างก่อสร้าง และรับจ้างทั่วไปในหมู่บ้าน พอทางชุมชนมีงานหรือจัดกิจกรรมต่างๆ ในชุมชนชาวบ้านก็ร่วมแรงร่วมใจมาช่วยเหลือกันจนสำเร็จ ซึ่งวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชนบ้านนาอ้อที่มีความสมถะ เรียบง่าย และมีน้ำใจ ถือเป็นทรัพยากรเพื่อขับเคลื่อนการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้เป็นอย่างดี

2. ภาษา วัฒนธรรม คนในชุมชนบ้านนาอ้อ ตำบลนาอ้อ อำเภอเมือง จังหวัดเลยส่วนมากใช้ภาษาถิ่น (ภาษาเลย) หรือภาษาเลยไทลื้อ ซึ่งเป็นภาษาที่น่ารักและเป็นกันเอง มีสำเนียงการพูดที่นุ่มนวล มีมารยาทงาม รักสงบซึ่งมีความเป็นเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ของคนในชุมชน และมีความเชื่อที่สืบทอดกันมาอย่างต่อเนื่องในการถือฮีตสิบสอง คองสิบสี่ (มีบุญตั้งแต่เดือน 1 ถึง เดือน 12) ซึ่งฮีตสิบสองเป็นประเพณี 12 เดือนที่เกี่ยวข้องกับหลักทางพุทธศาสนา ความเชื่อและการดำรงชีวิตทางเกษตรกรรมซึ่งชาวอีสาน ยึดถือปฏิบัติกัน มาแต่โบราณ มีแนวปฏิบัติแตกต่างกันไปในแต่ละเดือนเพื่อให้เกิดสิริมงคลในการดำเนินชีวิต เรียกว่าทอ้งถิ่น ว่างานบุญ ชาวอีสานให้ความสำคัญกับ ประเพณีฮีตสิบสองเป็นอย่างมาก และยึดถือปฏิบัติมาอย่างสม่ำเสมอ นับเป็นเอกลักษณ์ของ ชาวอีสาน อย่างแท้จริง คำว่า “ฮี

ตีสิบสอง”มาจากคำว่า “ฮิต” อันหมายถึงจารีตการปฏิบัติที่สืบต่อกันมาจนกลายเป็นประเพณี “สิบสอง” คือประเพณีที่ปฏิบัติตามเดือนทางจันทรคติทั้งสิบสองเดือน ได้แก่ เดือนอ้าย – บุญเข้ากรรม, เดือนยี่ – บุญคุณลาน, เดือนสาม – บุญข้าวจี, เดือนสี่ – บุญพระเวส หรือ บุญผะเหวด, เดือนห้า – บุญฮุดสร่ง หรือ บุญสงกรานต์, เดือนหก – บุญบั้งไฟ, เดือนเจ็ด – บุญซำฮะ, เดือนแปด – บุญเข้าพรรษา, เดือนเก้า – บุญข้าวประดับดิน, เดือนสิบ – บุญข้าวสาก, เดือนสิบเอ็ด – บุญออกพรรษา, เดือนสิบสอง – บุญกฐิน ส่วนคองสิบสี่ เป็นคำและข้อปฏิบัติคู่กับฮิตสิบสอง คอง แปลว่า แนวทาง หรือ ครรลอง ซึ่งหมายถึง ธรรมเนียมประเพณี หรือแนวทาง และ สิบสี่ หมายถึง ข้อวัตรหรือแนวทางปฏิบัติสิบสี่ข้อ ดังนั้นคองสิบสี่จึงหมายถึง ข้อวัตรหรือแนวทางที่ประชาชนทุกระดับนับตั้งแต่พระมหากษัตริย์ ผู้มีหน้าที่ปกครองบ้านเมือง พระสงฆ์ และคนธรรมดาสามัญพึงปฏิบัติ 14 ข้อ อัตลักษณ์ที่ลือ

ชุมชนบ้านนาอ้อ ตำบลนาอ้อ อำเภอเมือง จังหวัดเลยสืบเชื้อสายมาจากเวียงจันทน์และหลวงพระบางประเทศลาวมีอัตลักษณ์ไทยลื้อ 2 ไทลื้อคือ ไทลื้อหลวงพระบาง และไทลื้อเมืองแพร่เมืองน่าน ส่วนใหญ่ชาวบ้านนาอ้อจะเป็นไทลื้อหลวงพระบางซึ่งเป็นชาวบ้านที่อพยพมาจากหลวงพระบางประเทศลาว และมาตั้งถิ่นที่อยู่อาศัยที่นี้นับตั้งแต่อพยพมาและได้มีการขยายพื้นที่ไปตามรอบชุมชนบ้านนาอ้อและดำรงวิถีชีวิตสืบมาจนถึงปัจจุบัน อีกทั้งมีสถาปัตยกรรมที่สำคัญของไทลื้อหลวงพระบาง คือ มีหอรบขังไทลื้อที่วัดศรีชมชื่น หมู่ที่ 7 ที่ผู้คนมาเยี่ยมชมมากมาย ส่วนไทลื้อเมืองแพร่เมืองน่านที่มีความสามารถในการก่อสร้างแกะสลักวัด และบ้านเรือนส่วนใหญ่ก็จะมีสถาปัตยกรรมทรงคล้ายๆ กัน นอกจากนั้นมีการทำกลุ่มวิสาหกิจทอผ้าเป็นพิพิธภัณฑ์แหล่งเรียนรู้ทอผ้าไทลื้อ และมีนักท่องเที่ยว นักศึกษามาเรียนรู้ในการทอผ้า และได้รับรางวัลมากมาย ซึ่งวัฒนธรรมของชุมชนบ้านนาอ้อถือว่าเป็นทรัพยากร

ทางการท่องเที่ยวที่มีความเป็นอัตลักษณ์และโดดเด่นในการสร้างความความทรงจำที่น่าประทับใจให้แก่นักท่องเที่ยว

3. สถาปัตยกรรมท้องถิ่น (บ้านโบราณ) ชุมชนบ้านนาอ้อ ตำบลนาอ้อ อำเภอเมือง จังหวัดเลยเป็นชุมชนเก่าแก่ที่มีการตั้งหมู่บ้านมานานกว่า 450 ปี มีบ้านเรือนสมัยโบราณที่มีประวัติความเป็นมาอันยาวนาน มากกว่า 60 หลัง ซึ่งเป็นบ้านทรงไทยใต้ถุนยกสูง ส่วนตัวบ้านเรือนไทยทำมาจากวัสดุธรรมชาติที่คล้ายๆ กัน โดยตัวบ้านทำจากไม้ ส่วนหลังคาเป็นทรงปั้นหยา มุงดินขอ หรือกระเบื้องดินเผา มีการจัดตกแต่งบ้านที่แตกต่างกัน บางบ้านมีชิงช้าไม้เป็นท่อน ๆ มาผูกเชื่อมกัน บ้างก็มีอุปกรณ์ทำไร่ไถนา อุปกรณ์จับสัตว์พวกกุ้งหอยปูปลา ห้อยตามฝาบ้าน ซึ่งแสดงถึงวิถีชีวิตคนอีสานที่เวลาใช้อุปกรณ์พวกนี้เสร็จก็จะแขวนไว้ตามฝาผนังนอกบ้าน จะได้หยิบจับใช้สอยง่าย ๆ ลักษณะของบ้านใต้ถุนสูงจะอำนวยความสะดวกให้คนแต่ละหมู่บ้านในการทำบุญประเพณี

4. เทศกาลบุญข้าวจีเดือน 3 ประเพณีบุญข้าวจี และงานบุญในวันเพ็ญเดือน 3 ตามประเพณีฮิตสิบสอง คองสิบสี่ที่ยึดถือปฏิบัติมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษหลังจากการเก็บเกี่ยวข้าวแล้วเสร็จจะต้องนำข้าวเปลือกและข้าวจีไปถวายพระสงฆ์ โดยมีความเชื่อ ความศรัทธาที่จะนำความสุขความเจริญมาสู่ครอบครัวซึ่งประเพณีบุญข้าวจีเป็นการเสริมสร้างความสามัคคีในชุมชน และหวังให้ลูกหลานอนุรักษ์และสืบสานประเพณีวัฒนธรรมอันดีงามนี้ต่อไป ประเพณีบุญข้าวจีในอดีตเป็นประเพณีที่ยิ่งใหญ่และมีชื่อเสียงมาก มีองค์กรต่างๆ จากทางรัฐ และเอกชนได้ให้ความร่วมมือกันจัดงานจนมีผู้คนและนักท่องเที่ยวหลั่งไหลมาเที่ยวประเพณีบุญข้าวจีกันมากมาย มีการพาลูกหลานไปทำบุญ ให้ลูกหลานได้เรียนรู้และสามารถสานต่อเจตนาของคนรุ่นหลังได้ อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมรายได้ให้แก่ชาวบ้านที่มาขายสินค้าในงาน

5. ภูมินิเวศวัฒนธรรม

ชุมชนบ้านนาอ้อ ตำบลนาอ้อ อำเภอเมือง จังหวัดเลยมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่มีความแตกต่างจากหมู่บ้านอื่น ๆ เพราะมีวัฒนธรรมที่เก่าแก่ ของคนชาวไทลื้อ ลักษณะบ้านส่วนใหญ่เป็นบ้านไม้โบราณที่มีความคล้ายคลึงกันเกือบทั้งหมด คนในหมู่บ้านจิตใจดี ยิ้มง่าย พูดเพราะ น้ำเสียงสำนวนนิ่มนวล นอกจากนี้ยังมีสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ เช่น วัดศรีจันทร์ วัดศรีชมชื่น ที่ชาวบ้านและนักท่องเที่ยวต่างเลื่อมใสศรัทธามาเยี่ยมชม

สรุปและอภิปรายผล

ผลการวิจัยทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนบ้านนาอ้อ พบว่า ชุมชนบ้านนาอ้อมีวัฒนธรรมซึ่งถือว่าเป็นทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่มีความเป็นอัตลักษณ์และโดดเด่นในการสร้างความทรงจำที่น่าประทับใจให้แก่นักท่องเที่ยว สามารถนำมาแปรเปลี่ยนและประยุกต์ใช้ในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับงานวิจัยของ วันโชค หุ่นผดุงรัตน์⁷ ที่พบว่าหอย่อมบ้านวังไผ่ มีทุนทางวัฒนธรรมที่มีศักยภาพ มีวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น มีความสวยงามของธรรมชาติ และกิจกรรมท่องเที่ยวที่สะท้อนให้เห็นถึงภูมิปัญญาท้องถิ่น พร้อมทั้งจะรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้

จากผลการวิจัย พบว่า ชุมชนบ้านนาอ้อ ตำบลนาอ้อ อำเภอเมือง จังหวัดเลย มีทุนทางวัฒนธรรมที่หลากหลายและเข้มแข็ง ซึ่งสามารถนำมาใช้เป็นฐานในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้อย่างมีศักยภาพ ดังนี้

ด้านวิถีชีวิตของคนในชุมชน ผลการวิจัยพบว่า คนในชุมชนบ้านนาอ้อมีวิถีชีวิตเรียบง่ายพึ่งพาเกษตรกรรมเป็นหลัก และมีความเอื้ออาทรช่วยเหลือเกื้อกูลกันในกิจกรรมของชุมชน สอดคล้องกับแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของ Richards and Raymond⁴ ที่เน้นการมีส่วนร่วมของคนในพื้นที่และการถ่ายทอดวิถีชีวิตจริงให้แก่นักท่องเที่ยว ซึ่งวิถีชีวิตของชาวบ้านนาอ้อจึง

ถือเป็น “ประสบการณ์แท้” ที่สามารถสร้างคุณค่าและความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยวได้

ด้านภาษา วัฒนธรรม และอัตลักษณ์ไทลื้อ ผลการวิจัย พบว่า การใช้ภาษาถิ่นเลยหรือภาษาเลยไทลื้อ ความเชื่อเรื่องฮีตสิบสอง คองสิบสี่ และอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ไทลื้อ เป็นทุนทางวัฒนธรรมที่สำคัญและโดดเด่น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทุนทางวัฒนธรรมของ Bourdieu⁸ ที่มองว่าวัฒนธรรม ภาษา ความเชื่อ และวิถีปฏิบัติที่สั่งสมในชุมชน เป็นทรัพยากรที่สามารถแปลงเป็นคุณค่าเชิงเศรษฐกิจและสังคมได้ ในบริบทของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ฮีตสิบสอง คองสิบสี่ ไม่เพียงเป็นประเพณีที่สะท้อนภูมิปัญญาท้องถิ่น แต่ยังสามารถออกแบบเป็นกิจกรรมเรียนรู้เชิงประสบการณ์ เช่น การเข้าร่วมงานบุญ การเรียนรู้ความหมายของพิธีกรรม นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภางค์ จันทวานิช⁹ ที่ระบุว่าวัฒนธรรมท้องถิ่นและอัตลักษณ์ชาติพันธุ์เป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน

สรุป

ชุมชนบ้านนาอ้อ ตำบลนาอ้อ อำเภอเมือง จังหวัดเลยมีทุนทางวัฒนธรรมที่มีความหลากหลาย เช่น วิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่มีความสมถะ เรียบง่าย และมีน้ำใจ มีภาษาเลยไทลื้อ ซึ่งเป็นภาษาที่น่ารักและเป็นกันเอง สำเนียงการพูดนิ่มนวล คนในชุมชนมีมารยาทงาม รักสงบ มีวัฒนธรรมของชุมชนซึ่งถือว่าเป็นทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่มีความเป็นอัตลักษณ์และโดดเด่นในการสร้างความทรงจำที่น่าประทับใจให้แก่นักท่องเที่ยว อาทิ ประเพณีฮีตสิบสอง การทอผ้าไทลื้อ การแกะสลัก เป็นต้น อีกทั้ง สถาปัตยกรรมท้องถิ่น (บ้านโบราณ) เทศกาลบุญข้าวจี่เดือน 3 และภูมินิเวศวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่มีความแตกต่างจากหมู่บ้านอื่น ๆ เพราะคนในหมู่บ้านจิตใจดี ยิ้มง่าย พูดเพราะ น้ำเสียงสำนวนนิ่มนวล และมีสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ เช่น วัดศรีจันทร์ วัดศรีชมชื่น ที่ชาวบ้านและนักท่องเที่ยวต่างเลื่อมใสศรัทธา

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1. ชุมชนบ้านนาอ้อควรมีการจัดทำแผนการจัดการทุนทางวัฒนธรรมร่วมกับชุมชน เพื่อคัดเลือก ออกแบบ และพัฒนากิจกรรมท่องเที่ยวที่สะท้อนอัตลักษณ์ของพื้นที่อย่างชัดเจน และไม่ส่งผลกระทบต่อคุณค่าทางวัฒนธรรมดั้งเดิม

2. หากภาครัฐ และภาคเอกชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ และการพัฒนาศักยภาพของชุมชนจะส่งผลให้การท่องเที่ยวของชุมชนบ้านนาอ้อเป็นไปด้วยความยั่งยืน

3. การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนบ้านนาอ้อควรคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวของชุมชนเพื่อไม่ให้เกิด

ผลกระทบต่อวิถีชีวิต ความสัมพันธ์ทางสังคม และคุณค่าทางวัฒนธรรมของชุมชนซึ่งจะนำไปสู่ความยั่งยืนของการท่องเที่ยวในระยะยาว

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การจัดการการท่องเที่ยวในชุมชนบ้านนาอ้อควรได้รับการสนับสนุนในด้านของการจัดทำกลยุทธ์การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน เพื่อศึกษาความสามารถในการจัดการการท่องเที่ยว โดยชุมชนและจังหวัด

2. งานวิจัยในครั้งต่อไปสามารถมุ่งศึกษาเชิงลึกถึงบทบาท กลไก และความสัมพันธ์ของหน่วยงานต่าง ๆ ที่เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เพื่อทำความเข้าใจปัจจัยแห่งความสำเร็จ และข้อจำกัดของการจัดการร่วมในระดับพื้นที่

เอกสารอ้างอิง

1. กองเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและกีฬา. (2566). ข้อมูลสถิตินักท่องเที่ยว ปี 2566. :[ออนไลน์] แหล่งที่มา: <https://shorturl.asia/0k7cw> [5 มีนาคม 2566].
2. องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. 2558. การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative Tourism). กรุงเทพมหานคร: โคคูณ แอนด์ โค.
3. Salman,D. & Uygur,D. (2010). Creative Tourism and Emotional Labor: An Investigatory Model of Possible Interactions. International Journal of Culture, Tourism, and Hospitality Research, 4(3): 186-197.
4. Richards, G., & Raymond, C. (2000). Creative tourism. ATLAS News, 23, 16-20.
5. Richards,G. & Marques. (2012). Exploring Creative Tourism: Editors Introduction. Journal of Tourism Consumption and Practice, 4(2): 1-11.
6. ปรียวรรณ สุวรรณสุนย์. (2568). การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative Tourism). ร้อยเรื่องเมืองไทย. สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. สำนักวิชาการ (กุมภาพันธ์ 2568).
7. วันโชค หุ่นผดุงรัตน์. (2564).การศึกษาทุนทางวัฒนธรรมและการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หอ่อมบ้านวังไผ่ ตำบลท่าตอน อำเภอแม่เมาะ จังหวัดเชียงใหม่. หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการท่องเที่ยวและบริการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา. (บทคัดย่อ).วารสารการวิจัยการบริหารการพัฒนา ปีที่ 11 ฉบับที่ 3 (กรกฎาคม-กันยายน 2564).หน้า 460.
8. Bourdieu, P. (1986). The forms of capital. In J. Richardson (Ed.), Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education. New York: Greenwood Press.
9. สุภางค์ จันทวานิช. (2556). การวิจัยเชิงคุณภาพในสังคมศาสตร์. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.